

Dr hab. Tadeusz Wallas,
prof. nadzw. na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa
Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu

R e c e n z j a
pracy doktorskiej mgr. Sylwestra Zimonia
pt. „Działania Policji w obszarze bezpieczeństwa
i porządku publicznego w Polsce”

I Temat pracy

Polityka zapewniania bezpieczeństwa i porządku publicznego, a zwłaszcza rola organów, instytucji oraz organizacji umożliwiających realizację celów takiej polityki, słusznie zajmują w badaniach politologicznych coraz bardziej istotne miejsce. Przyczyną tego jest wzrost zagrożeń dla bezpieczeństwa w wymiarze międzynarodowym i poszczególnych państw, w tym także Polski. Zwiększone zainteresowanie taką problematyką jest determinowane też, z jednej strony kierowanym pod adresem instytucji publicznych społecznym oczekiwaniem działań zwiększających poziom bezpieczeństwa, a z drugiej obawami o prawa i wolności obywatelskie pojawiającymi się w związku ze wzrostem uprawnień służb mundurowych i ich rozbudową. Dlatego też z uznaniem należy się odnieść do tematu przesłanej mi do zrecenzowania rozprawy doktorskiej, jaką jej Autor przedstawił Radzie Wydziału Politologii UMCS. Podjął się On próby ukazania przede wszystkim roli polskiej Policji w zapewnianiu bezpieczeństwa i porządku publicznego z uwzględnieniem kontekstu, jakim są „krajowe regulacje normatywne”.

Chociaż polityce bezpieczeństwa oraz różnym podmiotom powołanym do jego zapewniania poświęcono do tej pory już sporo opracowań, to jednak dominują wśród nich takie, które traktują o nich w sposób przyczynkowski. Ponadto opracowania traktujące o bezpieczeństwie w różnych jego aspektach szybko się dezaktualizują. Jest tak z uwagi na to, że politycy oraz inni decydenci zmuszeni są działać w warunkach coraz szybciej zmieniającego się otoczenia, co jest spowodowane m.in. postępującą globalizacją, integracją, regionalizacją, postępem naukowo-technicznym oraz rozwojem technik społecznego komunikowania. Niestety z owoców tych zjawisk

korzystają także przestępcy i organizacje przestępcze, wśród których największym wyzwaniem stają się ugrupowania terrorystyczne. W takiej sytuacji permanentnie brakuje, a przynajmniej występuje niedostatek, aktualnych analiz zagrożeń bezpieczeństwa i sposobów ich minimalizowania. Ich poznanie jest jednak warunkiem stworzenia optymalnego programu zwiększenia efektywności organów i instytucji powołanych do jego zapewniania.

Z uwagi na potrzeby naukowego poznania, dobrze że Autor swe zainteresowania badawcze skupił na analizie i ocenie działań Policji mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa i ochrony porządku publicznego, które są jednym z dziewięciu podstawowych zadań tej formacji wymienionych w art. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji. Wysoki poziom bezpieczeństwa i porządku publicznego jest bowiem podstawą umożliwiającą normalne funkcjonowanie państwa, różnych organizacji i jednostek.

Również ramy czasowe (2003-2013), w jakich Doktorant badał działania Policji mające na celu ochronę bezpieczeństwa i porządku publicznego, uważam za wystarczającą podstawę do uogólnień i wniosków potrzebnych do realizacji przyjętego zadania badawczego. Przyznaję jednak, że zarówno w roku 2003, jak i 2013 w działaniach Policji nie nastąpiły żadne rewolucyjne zmiany, a podane przez Autora na str. 14 uzasadnienie dokonanego wyboru nie jest przekonujące. Uważam, że „źródła statystyczne” wytworzone przed 2003 r. jak i po 2013 r. są także dostępne i przynajmniej w znacznym stopniu wiarygodne.

Recenzowana praca ma charakter politologiczny mimo, że do uzasadnienia wielu twierdzeń wykorzystano wybrane elementy wiedzy z zakresu nauk o administracji, historii i socjologii. Przedmiotem zawartych w niej rozważań są przede wszystkim instytucje, zjawiska i procesy pozostające w zainteresowaniu polityki bezpieczeństwa, która jest ważną subdyscypliną nauk o polityce. Zatem oceniana praca może być podstawą ubiegania się o stopień naukowy doktora w zakresie wymienionej dyscypliny nauki.

II Problem badawczy, hipotezy i pytania badawcze

We „Wstępie” Autor określił przedmiot badań, cel główny podjętych badań, cele szczegółowe, główny problem badawczy, problemy szczegółowe oraz tezę,

choć nazwał ją hipotezą. Twierdzenie, że „ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego należą do zadań właściwych podmiotów administracji publicznej, w tym zwłaszcza Policji ...”, a „dynamika przestępczości oraz konieczność zapewnienia ciągłego bezpieczeństwa społeczeństwu powodują konieczność nieustannego dostosowywania struktur, zdań oraz form działania Policji do prognozowanych zagrożeń” ma zdecydowanie tryb oznajmujący. Zaś hipotezę powinien wyróżniać tryb przypuszczający. Jednak kwestia nazwy podstawowego założenia przy podejmowaniu badania naukowego, nie miała – co potwierdza lektura dysertacji – wpływu na jego wynik. Działalność naukowo-badawcza może bowiem rozpocząć się od określenia przypuszczenia – hipotezy, którego słuszność w jego trakcie powinna zostać zweryfikowana. Wspomniana działalność niekiedy może jednak rozpocząć się od wskazania tezy. W takim przypadku celem badań musi być potwierdzenie tego, że jest ona prawdziwa. Brak dowodów na potwierdzenie tezy prowadzi do jej zanegowania. Wg mnie, zarówno pierwsza, jak i druga droga do naukowego poznania, przyczynia się do rozwoju nauki.

Przyjęta hipoteza – wg mnie teza - nie budzi zastrzeżeń. Uznaję ją za ważną i ambitną. W celu jej weryfikacji, Doktorant sformułował również 6 pytań badawczych („problemów szczegółowych”- s. 10-11). Każde z nich uznaję za przydatne do realizacji celu podjętych badań. Odpowiedzi na takie pytania znajdujemy w kolejnych rozdziałach. Zarówno hipoteza/teza jak i pytania wyraźnie konkretyzują cele badań i określają obszar, w jakim Doktorant będzie poszukiwał potwierdzeń dla przyjętych założeń.

III Wykorzystane metody i techniki badawcze

Tak sformułowanym zamierzeniom podporządkowany został wybór metod badawczych, które umożliwiły ich realizację. Doktorant słusznie zastosował i prawidłowo wykorzystał metodę porównawczą oraz analizę historyczną. Wykorzystał On także inne metody stosowane w naukach społecznych, a także w badaniach politologicznych, chociaż ich nie wymienił. Lektura dysertacji potwierdza, że przy zbieraniu materiału badawczego oraz jego ocenie wykorzystał On również metodę prawnoinstytucjonalną oraz analizy systemowej. W tekście odnajdujemy przekonujące uzasadnienia metodologicznych wyborów. Dobór metod uznaję za

właściwy. Niewątpliwie pozwalają one sformułować oceny i wnioski na podstawie analizy i oceny prawnych podstaw działania, organizacji i pracy Policji.

Autor dysertacji nie wymienił technik badawczych umożliwiających gromadzenie i krytyczne selekcjonowanie materiału badawczego. Lektura ocenianego dzieła pozwala stwierdzić, że tego rodzaju zadania realizował On przy pomocy analizy norm prawnych, innych dokumentów, ustaleń ogłoszonych drukiem przez innych badaczy, prasowego przekazu, a także zawartości Internetu.

Praca niewątpliwie powstała w efekcie badań przeprowadzonych poprawnie pod względem metodologicznym. Autor wykorzystał bowiem metody naukowego poznania stosowane w badaniach na gruncie nauk społecznych, w tym nauk o polityce. Różnorodność zastosowanych metod była uzasadniona złożonym charakterem przedmiotu badań.

Określone przez Doktoranta zamierzenia badawcze i sposoby ich osiągnięcia uznaję za prawidłowe. Świadczy to o Jego wiedzy na temat bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz pracy Policji, a także potwierdza umiejętność prowadzenia badań naukowych.

IV Struktura pracy

Recenzowana dysertacja składa się ze wstępu, sześciu rozdziałów, zakończenia, bibliografii, „prawodawstwa” – czyli wykazu wykorzystanych aktów prawnych oraz spisu wykresów i schematów. Struktura pracy nie budzi większych zastrzeżeń.

Wstęp zawiera wszystkie elementy zwyczajowo wymagane w takiej części rozprawy doktorskiej. W rozdziale pierwszym Doktorant przedstawił proces kształtowania się policji w Polsce, rozpoczynając rozważania od faktu powołania Policji Państwowej w 1919 r. W następnym rozdziale ukazał On podstawy teoretyczne stworzone przez innych autorów, jakie wykorzystał w procesie badawczym. Przede wszystkim wyjaśnił terminy umożliwiające prowadzenie dalszej analizy. Przedstawił m.in. definicje bezpieczeństwa, bezpieczeństwa publicznego i porządku publicznego. Cenne jest to, że Autor krytycznie korzystał z dorobku wielu krajowych teoretyków, wśród których są także politolodzy. Natomiast niedostatkim jest to, iż nie podjął się On próby konstruowania własnych pojęć. Innym mankamentem jest zawartość podrozdziału „Charakterystyka przestępczości w Polsce”, która powstała wyłącznie na

podstawie jednego dokumentu tj. „Raportu o stanie bezpieczeństwa w Polsce w 2013 r.”. Został on ogłoszony na stronie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji. Ta część dysertacji ukazuje głównie dane statystyczne obrazujące stan przestępczości w Polsce, zapożyczone przez Doktoranta ze wspomnianego „Raportu ...”. To samo dotyczy ukazanych tam wykresów, tabel i schematów umieszczonych we wspomnianej części drugiego rozdziału. Stwierdzona sytuacja niewątpliwie obniża wartość rozprawy.

W rozdziale trzecim, Doktorant starł się ukazać role organów funkcjonujących w obrębie władzy wykonawczej oraz samorządu terytorialnego w zapewnianiu bezpieczeństwa i porządku publicznego. W kolejnym rozdziale zaprezentował On strukturę organizacyjną Policji, głównie w kontekście potrzeby realizacji jej zadań w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego. Natomiast w rozdziale piątym znajdujemy rozważania m.in. na temat podstaw prawnych i trybu wydawania decyzji administracyjnych przez Policję. Ostatni rozdział jest najważniejszy z punktu widzenia celów dysertacji. To w tej części Doktorant omawia i ocenia uprawnienia Policji, z których ona korzysta w celu zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego. W „Zakończeniu” Autor ocenianej dysertacji potwierdził słuszność przyjętej hipotezy / tezy. Do rozdziałów III – VI oraz „Zakończenia” nie zgłaszam merytorycznych zastrzeżeń. Jednak są one ubogie pod względem ocen i wniosków formułowanych przez Doktoranta. Jednak te, których On jest autorem uznaję poprawne oraz uzasadnione wynikami dokonanych analiz.

V Bibliografia

Rozważania ukazane w dysertacji oparte zostały na bogatej bazie, na którą składają się liczne źródła i opracowania. O rozmiarach tej bazy świadczy wykaz, jaki zajmuje strony od 322 do 344. Jednak „Bibliografia” nie została skonstruowana poprawnie. Zgodnie z przyjętymi normami, spis wykorzystanych aktów prawnych powinien poprzedzać wykaz opracowań, a jest odwrotnie. Wśród wymienionych tam opracowań znajdują się ważne i ważniejsze polskich autorów, jakie mogły być wykorzystane przy realizacji zamierzeń badawczych Doktoranta. Jest także zestaw adresów stron internetowych. Szkoda tylko, że nie podano nazw takich stron lub nazw instytucji, do których one należą. Chociaż do takich źródeł w badaniach naukowych

należy podchodzić z dystansem, co Doktorant potrafi, to w tym przypadku stanowią one bardzo pomocny materiał do porównań. Pisze On bowiem także o zagadnieniach stosunkowo nowych, które nie zostały jeszcze należycie opisane i naukowo ocenione. Sporządzona bibliografia może stać się punktem wyjścia do dalszych badań nad rolą Policji w zapewnianiu bezpieczeństwa i porządku publicznego.

VI Ważniejsze uwagi szczegółowe

1. Cenne w pracy jest to, że Doktorant możliwie precyzyjnie wyjaśnia pojęcia, które następnie wykorzystuje do opisu i analizy prezentowanych zjawisk i instytucji;
2. Kolejną zaletą jest to, iż każdy rozdział zakończony jest podsumowaniem i refleksjami chociaż szkoda, że Doktorant w tym miejscu nie rozwinął swoich możliwości;
3. Wiele spostrzeżeń Autora ocenianej pracy należy uznać za bardzo trafne. Chociaż, najczęściej nie są one Jego naukowymi odkryciami, to jednak cenne jest to, że dochodzi On do nich w drodze pogłębionej analizy prezentowanych zjawisk i procesów, wykazując się dużą o nich wiedzą;
4. Analizę ocenianych rozważań ułatwiają i uatrakcyjnają tabele i schematy. Szkoda tylko, że Doktorant nie jest ich autorem.

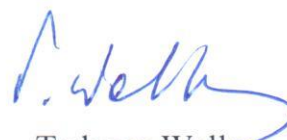
Konkluzja

Praca jest napisana poprawnie pod względem metodologicznym i starannie pod względem językowym. Autor wykazał się umiejętnością operowania fachowymi terminami, niezbędnymi do opisu i analizy roli Policji w zapewnianiu bezpieczeństwa i porządku publicznego. Wykazał też słuszność przyjętej we wstępie hipotezy (tezy). Jednak wyżej wymienione zastrzeżenia i uwagi krytyczne obniżają wartość dysertacji. Wg mnie spełnia ona wymagania stawiane tego typu rozprawom tylko na poziomie zadawalającym.

Podsumowując stwierdzam, że oceniana rozprawa przyczyniła się do poszerzenia naukowej wiedzy i stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego. Jest także potwierdzeniem wiedzy Doktoranta w zakresie nauk o polityce oraz umiejętności prowadzenia przezeń pracy naukowej. Recenzowana dysertacja stanowi wkład do naukowego poznania fragmentu polityki w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego Polski. Spełnione zatem zostały wymogi określone w art. 13 ust. 1

ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. W związku z tym wnoszę o przyjęcie ocenionej rozprawy i dopuszczenie mgr. Sylwestra Zimonia do kolejnego etapu w przewodzie doktorskim.

Poznań, dnia 18 kwietnia 2016 r.

Tadeusz Wallas